

ת"פ 1470/03/20 - מדינת ישראל נגד אליעזר ברלנד

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 1470-03-20 מדינת ישראל נ' ברלנד(עציר)

בפני	כבוד השופטת עינת אבמן-מולר
מאשימה	מדינת ישראל
נגד	
נאשם	אליעזר ברלנד (עציר)

החלטה

1. לפניי בקשת הנאשם לביטול סעיפים מכתב האישום. כתב האישום שהוגש כנגד הנאשם כולל שני אישומים. באישום הראשון יוחסו לנאשם 16 פרשיות מרמה, ניסיון מרמה, עושק וניסיון עושק (להלן: "**עבירות המרמה**"); ובאישום השני יוחסה לו עבירה של ניסיון לשידול לגרימת חבלה חמורה. בבקשה שבנדון מבקש הנאשם להורות על ביטול עבירות העושק המיוחסות לו בפרשיות 1 ו-2 לכתב האישום, וזאת מחמת התיישנות; וכן להורות על ביטול של כלל העבירות המיוחסות לו בפרשיות 1, 2 ו-16 לכתב האישום, מכוח "עקרון הייחודיות" המעוגן בסעיף 24 לחוק ההסגרה, תשי"ד-1954 (להלן: "**חוק ההסגרה**").

חוק ההסגרה

2. אין מחלוקת על העובדות הבאות: ביום 19.7.2016 הוסגר הנאשם למדינת ישראל מדרום אפריקה, בחשד לביצוע עבירות בגין הועמד לדין והורשע. במסגרת אותו הליך פלילי שהתנהל כנגד הנאשם הוצא כנגדו צו עיכוב יציאה מן הארץ שעמד בתוקפו החל משחרורו ועד ליום 6.10.2017. במהלך תקופה זו יצא הנאשם את הארץ, לבקשתו, מיום 19.9.2017 ועד ליום 27.9.2017, בכפוף להפקדת ערבון, ערבות אישית וערבות צד ג' של שני ערבים. ביום 29.7.2019, קודם לפקיעתו של הצו שהוצא במסגרת ההליך הפלילי, הוצא כנגד הנאשם צו עיכוב יציאה מן הארץ במסגרת הליך אזרחי, המתנהל כנגדו עד לימים אלה (ת"א 60264-09-17). הנאשם הגיש בקשה לביטול צו עיכוב היציאה מן הארץ וטען, בין היתר, שלא ניתן להוציא כנגדו צו עיכוב יציאה בשל "עקרון הייחודיות" שבחוק ההסגרה. בסופו של יום, לאחר דיונים ארוכים ולאחר שהוגשה עמדתו של היועץ המשפטי לממשלה, הגיעו הצדדים להסכמה לפיה צו עיכוב היציאה יישאר על כנו, אך הנאשם יוכל לצאת מן הארץ בכפוף להפקדת ערבות של שלושה ערבים והפקדת דרכוניהם לתקופה בה הוא יעזוב את הארץ (החלטה מיום 23.7.2018 בת"א 60264-09-17 הנ"ל). בהתאם להסכמה זו, יצא הנאשם את הארץ וחזר בשתי פעמים שונות.

בנוסף על האמור, אין מחלוקת על כך שפרשיות מס' 1, 2 ו-16 שבאישום הראשון בוצעו במועדים שקדמו להסגרתו של הנאשם לישראל.

3. הנאשם טען כי בנסיבות בהן לא התאפשר לו לצאת מן הארץ מרצונו או לחזור אליה מרצונו ממועד הסגרתו ועד להגשת כתב האישום שבנדון, חל עקרון הייחודיות הקבוע בסעיף 24 לחוק ההסגרה ולא ניתן היה להעמידו לדין בגין עבירות שביצע בטרם הוסגר למדינת ישראל. המאשימה טענה, מנגד, כי בשנים 2018-2019 הנאשם יצא מישראל וחזר אליה מרצונו ובכל עת שחפץ, בכפוף לערבויות, ולכן כלל הייחודיות לא חל בעניינו. לטענת המאשימה חזרתו של הנאשם לארץ לא הותנתה בסנקציה פלילית כלשהי והיתה משיקולים של כדאיות כלכלית.

4. עקרון הייחודיות, המעוגן במשפטנו בסעיפים 17 ו-24 לחוק ההסגרה, משמעו שהמדינה שביקשה את ההסגרה רשאית להעמיד לדין את האדם שהוסגר לה רק על העבירות עליהן הושתתה עילת ההסגרה. סעיף 24 לחוק ההסגרה קובע כי אם "הוסגר אדם לישראל על ידי מדינה זרה, לא ייעצר ולא יובא לדין על עבירה אחרת שעבר לפני הסגרתו, וכן לא יוסגר למדינה אחרת על עבירה שעבר לפני הסגרתו, אלא אם נתנה אותה מדינה זרה את הסכמתה בכתב לפעולה כזאת, או אם לא יצא אדם זה מישראל תוך שלושים ימים לאחר שניתנה לו, משהוסגר, אפשרות לעשות זאת, או אם יצא מישראל לאחר שהוסגר וחזר אליה מרצונו". סעיף 24 קובע, אם כן, כי אדם שהוסגר לישראל על ידי מדינה זרה, לא ייעצר ולא יובא לדין בישראל על עבירה שעבר לפני הסגרתו, אלא בשלושה סייגים שנקבעו בסעיף: אם המדינה הזרה נתנה הסכמתה בכתב; אם לא יצא מישראל בתוך 30 ימים לאחר שניתנה לו האפשרות לעשות זאת; ואם יצא מישראל לאחר שהוסגר וחזר אליה מרצונו. טענות הצדדים התמקדו בתנאי השלישי הנ"ל. כפי שהובהר, סייג הייחודיות לא נועד לעבירה שנעברה לאחר ההסגרה. לצורכי עבירה כזאת אין האדם בבחינת מוסגר ועליו לתת את הדין ללא כל הגבלה, ככל אדם אחר (ראו ש"ז פלר, **דיני ההסגרה** (1980), 530-536).

5. כפי שנקבע בפסיקה, "עיקרון הייחודיות" בו עוסק סעיף 24 הנ"ל, לא נועד ליתן בידי המוסגר חסינות מפני עבירות שביצע קודם הסגרתו. מטרתו של אותו עקרון היא אחת - למנוע שימוש לרעה בהליכי ההסגרה, כדי לבוא חשבון עם מי שנאלץ לשוב למדינה המבקשת על כורחו. לפיכך, בתום ההליכים בגין עילת ההסגרה חופשי אותו אדם לצאת את גבולות המדינה. אולם משבחר להוסיף ולהתגורר בה, הוא שוב אינו בבחינת מי שמוחזק כאן מכוח ההסגרה, ועל כן רשאים לנהוג בו ככל האדם (בג"ץ 2843/09 **מועלם נ' היועץ המשפטי לממשלה** (16.4.2009)). בנסיבות העניין שלפנינו, העבירות המיוחסות לנאשם בכתב האישום, שבוצעו לכאורה קודם להסגרה, לא היו ידועות למדינה במועד ההסגרה, ומשכך ברור שאין המדובר בשימוש לרעה בהליכי ההסגרה. יתר על כן, מדובר במסכת של מעשים בעלי מאפיינים דומים (שנכללו תחת אותו אישום בכתב האישום), שרובם המכריע בוצע לכאורה לאחר ההסגרה, ורק מקצתם לפני ההסגרה. כאמור לעיל, במסגרת ההליך האזרחי שננקט נגדו ביקש הנאשם לבטל את צו עיכוב היציאה שהוצא כנגדו, אך חזר בו מבקשתו זו ובהתאם להסכמתו נקבע כי יוכל לצאת מישראל בכפוף להפקדת ערבויות שיבטיחו חזרתו. לו היה הנאשם עומד על דעתו לעזוב את ישראל, לא היה מוותר על טענתו מכוח עקרון הייחודיות. הנאשם הסכים, אם כן, לוותר על טענתו מכוח עקרון הייחודיות ובהתאם להסכמתו יצא מישראל וחזר אליה, ובה בעת מבקש הוא להינות מהגנת כלל הייחודיות ללא כל הגבלה בזמן.

הסכמתו של הנאשם, שהוא אזרח ישראל, לצאת ולחזור לארץ (גם אם בכפוף לערבויות), תוך וויתור על טענתו העקרונית, וחלוף הזמן מאז סיים לרצות את עונשו על העבירות בגין הוסגר, תוך ניתוק הזיקה למדינה המסגירה, מלמדים כי קבע כאן את מושבו וכי חזרתו לישראל ושהייתו בה היתה למעשה מכוח הסכמתו שלו.

6. נוכח האמור, לא מצאתי לקבל את בקשתו של הנאשם לביטול העבירות המיוחסות לו בפרשיות 1, 2 ו-16 לכתב האישום, מכוח סעיף 24 לחוק ההסגרה.

טענת ההתיישנות

7. הנאשם טען כי על פי עובדות כתב האישום מעורבותו באירועים הנטענים בפרשיה מס' 1, בגינם מיוחסת לו עבירת העושק, הסתיימה לכל המאוחר ביום 15.3.2014; ובפרשיה מס' 2 ביום 23.11.2014, ומשחלפו יותר מחמש שנים ממועד הביצוע, חלה התיישנות על עבירת העושק, שהיא מסוג עוון (שההתיישנות עליה היא 5 שנים).

8. המשיבה הפנתה בתגובתה לסעיף 9(ה) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 (להלן: "**החסד"פ**"), וטענה כי מאחר ובפרשיות אלה מיוחסות לנאשם גם עבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, שהן עבירות מסוג פשע, הרי שעל פי הוראת הדין האמורה תקופת ההתיישנות נקבעת לפי העבירה החמורה מבין השתיים, ומשכך עבירת העושק לא התיישנה.

9. בדיון שנערך לפני התייחסו הצדדים לפרשנותו של סעיף 9(ה) לחסד"פ, שהתווסף בתיקון מיום 10.1.2019 (חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 87), התשע"ט-2019), וכן למועד כניסתו לתוקף של תיקון זה.

10. בהמשך לטיעונים שנשמעו בדיון, הודיעה המאשימה כי היא מבקשת למחוק את עבירת העושק בפרשיה הראשונה באישום הראשון מחמת התיישנות, שכן בהתאם להוראת המעבר בחוק תחילתו של החוק הוא תשעה חודשים מיום פרסומו, קרי 10.10.2019, בעוד שהמעשים באישום הראשון נעשו על פי הנטען במרץ 2014 ולפיכך עבירת העוון התיישנה במרץ 2019, קודם לכניסתו לתוקף של התיקון לחוק.

11. נותר אם כן לדון בטענת ההתיישנות ככל שהיא מתייחסת לפרשיה מס' 2 באישום הראשון.

12. סעיף 9 לחסד"פ, שכותרתו "התיישנות עבירות" קובע בסעיף קטן (א) כי "**באין הוראה אחרת לעניין זה בחוק, אין להעמיד אדם לדין בשל עבירה אם עברו מיום ביצועה... (2) בפשע אחר - עשר שנים; בעוון - חמש שנים;...".** סעיף 9(ה) קובע בזו הלשון: "**נחקר אדם בשל עבירות שונות המהוות פרשה אחת, יהיה יום ביצוע העבירה לעניין סעיף זה יום ביצוע העבירה החמורה מהן.**"

13. לטענת הנאשם סעיף 9(ה) אינו מאריך את תקופת ההתיישנות, אלא אך קובע כי "יום ביצוע העבירה" במקרה שאדם עבר מספר עבירות הקשורות לאותה פרשה, הוא יום ביצוע העבירה החמורה יותר מבין כל העבירות. לטענת הנאשם, הסעיף נחקק על רקע חוסר הבהירות ביחס למועד בו מתחיל מרץ ההתיישנות כאשר אדם עובר מספר עבירות הנוגעות לפרשה אחת, ולא נועד להאריך את תקופת ההתיישנות של כלל העבירות לתקופה של העבירה החמורה מביניהן.

המאשימה טענה, מנגד, כי לשון החוק ברורה ומתיישבת עם הרציונל של ההתיישנות, כך שבמקרה בו מוגש כתב אישום על שתי עבירות המהוות פרשה אחת, תקופת ההתיישנות תיקבע לפי העבירה החמורה יותר.

14. לאחר שבחנתי את טענות הצדדים, אני סבורה כי יש לקבל את עמדת הנאשם בעניין זה.

15. תיקון מס' 87 לחסד"פ, שבגדרו תוקן סעיף 9 לחוק, ביקש, בין היתר, להגביל את הזמן שבו ניתן להאריך את תקופת ההתיישנות בעקבות ביצוע פעולות חקירה. בצד הוראות שקבעו הגבלות כאמור, נקבעו הוראות המאפשרות הארכה או "הקפאה" של תקופת ההתיישנות, וכן התווספה הוראת סעיף 9(ה) הנ"ל. כאמור, התקופה ממנה יש להתחיל למנות את תקופת ההתיישנות היא "יום ביצוע העבירה", אלא אם כן ישנה הוראה אחרת לעניין זה בחוק (סעיף 9(א)). סעיף 9(ה) מהווה "הוראה אחרת" כאמור, שכן על פי הקבוע בו במקרה בו נחקר אדם בשל "עבירות שונות המהוות פרשה אחת", יהיה "יום ביצוע העבירה" יום ביצועה של העבירה החמורה מבין העבירות באותה פרשה. מובן, כי ככל שהעבירות השונות בהן מדובר מתייחסות לאירוע שנעשה על אותה נקודה בזמן, ממילא שאין משמעות מעשית לסעיף, ותקופת ההתיישנות תתחיל להימנות מאותה נקודה בזמן.

הנה כי כן, על פי לשונו הפשוטה של הסעיף, עניינו במועד ממנו תתחיל להימנות תקופת ההתיישנות. הסעיף אינו קובע דבר לעניין תקופת ההתיישנות של העבירות השונות (למעט אפשרות שתקופה זו תוארך או תקוצר בהתאם למועד ממנו מתחילים למנות אותה).

אף אם היתה כוונה לקבוע הארכה של תקופת ההתיישנות לעבירות מסוג מסויים על פי תקופת ההתיישנות של העבירה החמורה יותר (כפי שעשוי אולי להילמד מדברי ההסבר להצעת החוק ומהדברים שנאמרו בוועדת החוקה, חוק ומשפט), הרי שכוונה זו לא מצאה ביטוי בלשון החוק (יש לציין, כי מדיוני וועדת החוקה, חוק ומשפט עולה כי הדיון שנערך בנקודה זו היה קצר ולא ניתן ללמוד ממנו על מה שעמד מאחורי חקיקת הסעיף, כאשר על פניו לא ניתנה הדעת ביחס להבחנה בין המועד ממנו תתחיל להימנות תקופת ההתיישנות לבין משך תקופת ההתיישנות של העבירות השונות). הארכת תקופת ההתיישנות מעבר לתקופות הקבועות בסעיף 9(א) ללא הוראה אחרת מפורשת, פוגעת בעקרון החוקיות ואין לקבלה.

16. נוכח האמור, אני מורה על מחיקת עבירת העושה בפרשיה השניה באישום הראשון מחמת התיישנות.

ניתנה היום, י"ג תמוז תש"פ, 05 יולי 2020, בהעדר הצדדים.

המזכירות תשלח העתק ההחלטה לב"כ הצדדים.